

Politika patří veřejnosti - odborné i laické !

(psáno pro Hospodářské noviny, 2.ledna 2003)

Mám za zlé čelným politikům této země, že v uplynulém desetiletí upevňovali přesvědčení, že politické strany a občanská společnost stojí v protikladu. Veřejný prostor patří všem, nejen zvoleným či vyvoleným ! K legitimnímu rozhodování patří též potřeba je na veřejnosti obhajovat. Existence politických stran je pro otevřenou demokratickou společnost podmínkou nutnou, nikoliv však postačující. Dalšími parametry zprostředkování zájmů jsou otevřenost a expertní podpora.

V zemích s delší demokratickou tradicí existují rozličné instituce, které překlenují akademickou oblast a politiku, slouží jako zdroj informací, koncepcí, nápadů pro rozhodování v oblasti veřejné správy, vytvářejí multidisciplinární síť expertů a přispívají ke kultivaci debaty o veřejném sektoru a artikulaci veřejného zájmu. Tyto instituce mohou fungovat jako akademické, ale též jako podnikatelské, poradenské. Bývají financovány z veřejných, ale též soukromých prostředků, mohou mít formu komerční nebo neziskové organizace, či obecně prospěšné společnosti.

Věnují se rozličným prospěšným činnostem: otevírají proces vytváření politiky veřejné diskuzi a odborné analýze, zprůhledňují rozhodovací proces v legislativě i exekutivě, vyhodnocují, jak efektivně podle jakých priorit stát hospodaří s veřejnými prostředky. Obecně řečeno, překlenují oblast výzkumu a veřejných politik, podílejí se na přípravě odborníků uplatnitelných v různých veřejných sektorech, pomáhají prosazovat rozšíření prostoru pro nevládní a neziskový sektor a jeho finanční nezávislost na státu.

To vše bychom v České republice potřebovali.

Mezi zájmovými skupinami a politiky je tu úzká a neprůhledná vazba. Jsme malá země, všichni se znají a v případě potřeby si volají na mobil. Nemají proto zájem, aby rozhodovací proces byl podroben systematické a nezávislé analýze. Ostatně, čelní politici jsou přece nejlepší odborníci, kteří ví nejlépe. Pravda, někteří z nich si vybudovali odborné zázemí, ale širší grémia jako odborné komise stran či stínové vlády se zatím příliš nepředvedly.

Zájmové skupiny - hospodářská sdružení či odborové svazy - zřídka cítí potřebu své zájmy podpořit odborným názorem, jak to bývá běžné např. v Německu. I poměrně seriózní lobbisté žádné expertízy nepotřebují, vystačí si s public

relations.

Jsem přesvědčen, že je tu naděje. Za poslední desetiletí u nás vyrostla a na nejlepších školách se vyučila nová generace odborníků, kteří chtějí přispět ke kompetentní a transparentní veřejné politice v naší zemi. Uvědomují si, že na tom záleží, jak obstojíme v budoucí Evropě. Potřebu vybudovat a posílit nezávislé instituce zabývající se veřejnou politikou totiž pociťuje řada sousedních zemí. A současné reformní odhodlání druhé Dzurindovy vlády na Slovensku je mimo jiné výsledkem předchozí práce právě takových institucí.

Akademická pracoviště se potýkají s nedostatkem financí a na tenký led politicky zaměřeného výzkumu se nehrnou. Kdo to tedy zaplatí ?

Nezávislý výzkum politiky závisí převážně na zahraničních nebo veřejných zdrojích (granty a veřejné zakázky), podíl domácích soukromých zdrojů je zanedbatelný. Výzkum politiky patří mezi obtížně financovatelné aktivity, o jejichž významu lze přesvědčit spíše velké grantující nadace než jednotlivé dárce a sponzory.

V nejbližší době se dosavadní výrazná podpora ze zahraničních soukromých zdrojů bude snižovat a poroste význam veřejných fondů národních i evropských (strukturální fondy, rámcové programy pro vědu a výzkum). Výzvou pro nevládní a neziskový sektor je vybudovat grantové mechanismy pro oblast politické analýzy z domácích soukromých zdrojů. Na Západě bývá zvykem, že bývalí politici a čelní manažeři zaštiťují tyto aktivity zejména v oblasti fundraisingu. Ti, kdo se starali o veřejný zájem, tak činí i po odchodu do politického důchodu. U nás tak činí zatím jen nemnozí. Snad se to brzy změní.

Jiří Schneider

autor je analytik (www.policy.hu/schneider)